

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ТА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ» В ПІДРУЧНИКАХ ТА ПОСІБНИКАХ З КУРСУ «ГЕОГРАФІЯ: РЕГІОНИ ТА КРАЇНИ»

Віктор Надтока,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу навчання географії
та економіки Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна,
e-mail: nvo127@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-0954-2992

У статті проаналізовано можливості географічного курсу «Географія: регіони та країни» щодо імплементації в підручниках та посібниках із нього основних економічних, понять, через які можна реалізувати наскрізну змістову лінію підприємливості та фінансової грамотності, а також відповідної компетентності. Запропоновано структурування змісту на понятійній основі для курсу «Географія: регіони та країни» в 10-му класі, що найефективніше реалізують змістову лінію підприємливості та фінансової грамотності та можна використовуватися для розроблення дидактичних матеріалів уроків і відповідної літератури освітнього характеру. Запропоновано варіант моделювання елементу уроку для ілюстрації регіональних економічних взаємозв'язків у процесі вивчення курсу.

Ключові слова: курс «Географія: регіони та країни»; наскрізна змістова лінія підприємливості та фінансова грамотність; економіка; підручник; навчальний посібник.

Постановка проблеми. Після 2017 р. з навчальних планів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) на рівні стандарту було вилучено навчальну дисципліну «Основи економіки» в 11-му класі, мета запровадження якої полягала в розвитку економічних компетентностей учнів, формуванні в майбутніх випускників уявлень про економічні процеси та явища в сучасному суспільстві. На сьогодні економічні компетентності можуть формуватися на рівні стандарту переважно за рахунок варіативної частини, тобто факультативів, курсів за вибором тощо; ще однією можливістю, вже в інваріантній частині, можна

вважати реалізацію наскрізної лінії «підприємливість та фінансова грамотність» у курсах різних предметів — від географії до української мови. Однак, як зазначалося у попередніх роботах [1], наймасштабніше, на нашу думку, можна реалізувати економічну складову через географічний курс «Господарство: Україна і світ», а курс, відповідно, «Географія: регіони та країни» може розглядатись як ефективний з погляду дотримання принципу наступності у висвітленні основних економічних категорій.

Посилення конкуренції в умовах зростаючої глобалізації висуває до системи освіти щоразу серйозніші вимоги: 1) забезпечення безперервної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів; 2) рентабельне використання її у постійно змінюваних умовах ринкової економіки; 3) необхідність надати майбутньому працівникові широку освіту, включно зі знаннями у сфері підприємництва, щодо розв'язання кризових ситуацій, маневреності у виборі напрямку розвитку виробництва, складання стратегічних планів і відповідного конструювання трудових колективів; 4) навчання кадрів навичок сприйняття нових знань, що будуть потрібні для виконання конкретної роботи в умовах жорсткої конкурентної боротьби [2]. Доволі важливими в цьому плані є підходи, які дають змогу готувати учня (ученицю) до майбутнього життя в суспільстві й подальшої професійної діяльності. На цьому тлі доволі суттєвими є питання формування в учнів уміння вчитися протягом усього життя, підприємливості та метапредметних навичок, набутих завдяки економічній та географічній освіті.

Важливе значення у формуванні життєвої позиції належить економічній освіті в закладах загальної середньої освіти. Саме вона покликана повно та безпосередньо реалізувати одну з ключових компетентностей із підприємливості та фінансової грамотності. Тому, зважаючи на оновлені нормативні документи [3; 4; 5], економічний освітній напрям у структурі повної загальної середньої освіти сконцентровано на рівні профільного академічного ліцею — тут за економічним профілем закріплено 6 годин (3 — в 10-му класі та 3 — в 11-му класі). Однак для закладів загальної середньої освіти економічні курси не передбачені. Проте, ті самі оновлені нормативні документи [3; 5] та рекомендації [6] пропонують у географічних курсах реалізувати змістову лінію підприємливості та фінансової грамотності. Саме це може допомогти імплементувати економічні компетентності у базову початкову програму через географічні курси. Тому можливості окремих географічних курсів достатньою мірою можуть розкрити суть найважливіших економічних процесів, явищ та понять, що є важливими для свідомого громадянина.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику відображення у змісті економічної та географічної освіти компетентнісних засад навчання розглядали у своїх роботах Ю. В. Бицюра, Т. Г. Гільберг, О. Ф. Надтока, І. Ф. Радіонова, О. М. Топузов, О. В. Часнікова та ін. Водночас досліджень, що розглядають особистісно орієнтований та компетентнісний підходи в розрізі економічної освіти в гімназії та ліцеї доволі небагато, хоча певною мірою можна виокремити дослідження Р. Бонда, О. Куценко, Н. Лозицької [7], Т. Кізими, С. Юрія та ін. Також, у попередній роботі «Реалізація змістової лінії підприємливості та економічна грамотність у географічному курсі «Господарство: Україна і світ»» [1] нами було проаналізовані можливості відповідного географічного курсу стосовно імплементації економічних категорій через реалізацію змістової лінії підприємливості та фінансова грамотність.

Мета статті. Стаття є продовженням аналітичного дослідження стосовно можливостей географічних курсів на рахунок імплементації в них ключових економічних понять, через які можна реалізувати наскрізну лінію підприємливості та фінансової грамотності й відповідної компетентності. Запропоновано добір понять для курсу «Географія: регіони та країни» в 10-му класі, що найефективніше реалізують вказану змістову лінію і які можна використовувати для реалізації уроків та створення дидактичних матеріалів.

Виклад основного матеріалу. Сучасні дослідження показують доволі низький рівень фінансових знань, умінь та навичок населення України, до того ж часто люди завищують оцінку власних компетентностей у цьому секторі. Тобто більшість населення слабо обізнана у питаннях фінансів: дослідженням встановлено, що понад 60 % респондентів вважають себе фінансово грамотними, однак лише 22 % респондентів змогли дати 5 чи 6 правильних відповідей на 7 простих математичних запитань (розрахунок відсоткових ставок, розподіл бюджету, страхування та інші найпоширеніші фінансові інструменти), без яких неможливо управляти власними фінансами [7]. Не говорячи вже про розуміння складніших економічних процесів та явищ, що впливають не тільки на добробут кожного громадянина окремо, а й на вектор економічного розвитку регіону чи країни загалом. Як зазначалося, істотно проблемою постає зникнення після 2019 р. у типових навчальних планах [8] загальноосвітніх навчальних закладів економічних курсів. Однак економіка має дуже тісні взаємозв'язки з багатьма навчальними дисциплінами, наприклад, математичного, історичного, юридичного, а особливо географічного спрямування.

Усі географічні курси у ЗЗСО на рівні стандарту (без урахування профільного рівня та варіативних курсів), можна поділити на три великих групи [1]: фізико-географічної спрямованості («Загальна географія», «Географія. Материка та Океани», частково курс «Природа та населення: Україна та світ»);

економіко-географічної спрямованості (частково курс «Природа та населення: Україна та світ», «Господарство: Україна та світ», «Географія: регіони та країни»); узагальнюючої спрямованості («Географічний простір Землі»).

З огляду на їхні особливості та специфікацію основне місце може посісти саме курс «Господарство: Україна і світ», де на базі просторової ілюстрації складових господарства можна розглянути багато фундаментальних економічних категорій, процесів та явищ. Серед проаналізованих структурних підрозділів цього курсу ключове значення мають, на нашу думку, розділ 1 «Національна економіка та світове господарство» і теми «Торгівля» та «Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування» через дотичність до економічних процесів [1].

Однак можливості географії в імplementації економічної складової не обмежуються одним курсом. Географія може допомогти розглянути економічні процеси та явища не тільки в процесуальному вимірі, що можна забезпечити в процесі вивчення курсу «Господарство: Україна та світ», а й через різноманітність регіональних відмінностей в економічних процесах та явищах у світі, що розглядаються в курсі «Географія: регіони та країни». Це дасть змогу, з одного боку, проілюструвати динамічність і мінливість геополітичних процесів, а з іншого боку, реалістично висвітлити економічні процеси та явища.

Результати перехресного аналізу навчальних програм курсу «Географія: регіони та країни» [3] та економічних курсів [5] дали змогу виявити найважливіші економічні поняття, через які можна реалізувати змістову лінію підприємливості та фінансової грамотності і продовжити, з урахуванням роботи, проведеної в курсі «Господарство: Україна та світ» щодо формування ключових складових економічної компетентності. Результати аналізу можна викласти в трьох блоках, що описують: економічно орієнтований зміст програми курсу «Географія: регіони та країни», реалізацію змістової лінії «підприємливість та фінансова грамотність» у курсі «Географія: регіони та країни» на понятійній основі та додаткову економічну складову (поняття й питання економічного характеру, дотичні до відповідних тем).

Зважаючи на особливості та специфіку курсу «Географія: регіони та країни», можна виявити такі завдання: створення освітнього середовища для розуміння особливостей участі регіонів і окремих країн у міжнародному поділі праці, а також розвиток у школярів геопросторового мислення та вміння логічно висловлювати свої думки щодо сучасних процесів у світі [8]. Як можна помітити, для виконання цих завдань важливо, щоб учні розуміли й володіли відповідними економічними поняттями, вміли їх застосовувати. Ці завдання мають економічний підтекст, тобто для їх повноцінного розкриття потрібно розглядати просторову геополітичну картину світу крізь призму економічних процесів.

Тому для реалізації змістової лінії «підприємливість та фінансова грамотність» доцільно, розглядаючи просторову організацію регіонів та деяких країн світу, посилаючись на тематичні лінії економічного характеру: «Види підприємництва: виробниче, комерційне, посередницьке, фінансове. Підприємництво у інформаційній сфері. Підприємство як економічний суб'єкт. Підприємства різних форм власності. Організаційні форми підприємств приватної власності: одноосібні володіння, партнерства, корпорації. Організаційні форми колективних підприємств: виробничі, збутові, споживчі кооперативи, кредитні спілки. Організаційні форми підприємств державної власності: комунальні та загальнодержавні». Також варто використовувати категорії «витрати», «дохід», «прибуток», «рентабельність», «собівартість» [5].

Також, доцільно було б висвітлюючи просторову організацію регіонів та певних країн світу, реалізувати додаткову економічну складову, що тематично є близькою й опосередковано розглядається в процесі вивчення курсу. Її тематичні лінії: «Міжнародна система національного рахівництва. Використання ВВП, інших показників у визначенні рівня національного добробуту та у міжнародних порівняннях. Технологічні уклади виробництва: ремісничі технології, машинне (індустріальне) виробництво, виробництво постіндустріального суспільства та нова економіка знань. Ринкова, командна, змішана економіка: принципи організації, схеми кругообігу. Форми (моделі) ринкової економіки: ліберальна ринкова, соціальне ринкове господарство, демократичний соціалізм, модель «по один бік плану й ринку». Також доречно використовувати категорії «ВВП», «економічна система», «ринкова економіка», «планова економіка», «змішана економіка», «економічна свобода», «конкуренція».

Для реалізації змістової лінії та імплементації економічної складової у географічний курс «Географія: регіони та країни», виявлених унаслідок перехресного аналізу відповідних програм, можна використовувати просторові можливості курсу за допомогою методу економічного моделювання, приклад якого наведено в таблиці. Це допоможе висвітлити просторові особливості економіки регіонів та країн світу, ґрунтуючись на відповідних економічних процесах, явищах і категоріях.

Зміст імітаційного моделювання елементу уроку «Світовий ринок»

Етап	Зміст етапів
Підготовчий етап (організаційна інструкція)	1) Об'єднайтеся в чотири групи: I міні-група — 3—5 осіб; візуалізують діяльність малої за чисельністю населення країни; обирають чи вигадують назву країни. II середня група — 6—10 осіб; візуалізація діяльності середньої за населенням країни; обирають чи вигадують назву країни. III група — мегагрупа — всі особи, що залишилися (повинна бути найбільшою за чисельністю); візуалізує діяльність великої за населенням країни; обирають чи вигадують назву країни. IV група — одна особа (цю роль може виконувати вчитель — за малої кількості учасників, або, якщо велика кількість учасників, розширити цю групу до 3 осіб) — візуалізує роль держави у процесі формування ВВП та ВВП. 2) Учасник групи IV заповнює блок карток № 1 показників економічного розвитку, зазначаючи назви країн, що обрали учасники груп I—III та розкладає їх у логічному порядку на своєму місці в центрі кімнати. 3) Учасники I—III груп обирають картки, що ілюструють різні види діяльності за таким принципом: Щоб кількість зайнятих у різних видах діяльності відповідали різним секторам економіки: первинному (близько 30 %), вторинному (близько 20 %), третинному (близько 50 %). Щоб кількість зайнятих у різних видах діяльності відповідали різним секторам економіки: первинному (близько 15 %), вторинному (близько 25 %), третинному (близько 60 %). Щоб кількість зайнятих у різних видах діяльності відповідали різним секторам економіки: первинному (близько 5 %), вторинному (близько 25 %), третинному (близько 70 %). 4) Учасники I—III груп системно чи хаотично, «у сліпу» (за взаємною домовленістю), розподіляють між собою картки «Податковий звіт про діяльність», де наводять умовний вид діяльності відповідно до обраних ілюстрацій, визначають відповідний сектор економіки, добирають (бажано вужчої спеціалізації й одну) продукцію чи послугу, що будуть пропонувати на ринку та їх ціну, визначають скільки (приблизно) одиниць товару чи послуги потрібно одному покупцю на рік, відповідно підраховують суму; заповнюють картку «Податковий звіт про діяльність», розраховуючи суми річної потреби споживача

<i>Важливо! Цінова політика формується у гривневому еквіваленті.</i>	
	5) Учасники I та II груп обирають картки «глобалізаційний вплив», де зазначено кількість дозволених міжнародних контрактів — учасники вносять корективи до картки «Податковий звіт про діяльність»
<i>Важливо! Операції всередині групи-країни визначаються як внутрішні (учасники груп-країн обводять їх назви на бланках) — використовуються для підрахунку ВВП та ВВП, а операції за межами групи-країни визначаються як міжнародні (учасники груп-країн обводять їх назви на бланках) — застосовуються тільки для підрахунку ВВП.</i>	
	6) Учасники груп I—III розробляють матеріали до «Чекової книжки» для заповнення в процесі моделювання
Діяльнісний етап (моделювання)	1) Учасники I—III груп обмінюються кожен із кожним у межах своєї групи- країни «товар/послуга» — «чек», а звіти про операцію (продубльований «товар/послуга») передають учаснику групи IV, який їх розподіляє по відповідних секціях. 2) Учасники I та II груп обмінюються із представниками інших груп-країн «товар/послуга» — «чек», а звіти про операцію передають учаснику групи IV, який їх розподіляє по відповідних секціях. 3) Учасник групи IV підраховує всі дані та заповнює таблицю «Результати економічної діяльності груп-країн»
Завершальний етап	Учасники всіх груп-країн проводять обговорення стосовно особливостей формування ВВП, ВВП; ВВП та ВВП на населення одну особу, а також взаємозв'язок частки зайнятості в різних секторах економіки та рівень макроекономічних показників. Кількість населення умовних країн визначається чисельністю групи.

У курсі «Географія: регіони та країни» розглядається просторова організація суспільства та господарства, досліджуються геополітичні взаємозв'язки у світі, що ґрунтуються на перебігу економічних процесів та явищ. Тому доволі важко зрозуміти відповідні взаємозв'язки, не усвідомлюючи найважливіші економічні категорії, такі як попит, пропозиція, ринок, конкуренція, рентабельність, собівартість тощо. Отже, оперування економічними категоріями без їх повноцінного усвідомлення є неефективним та може призвести до хибного розуміння окремих з них, а також учням буде складно зрозуміти логіку формування просторових суспільно-географічних взаємозв'язків у світі.

Висновок. Продовжуючи тематику дослідження імплементації економічних категорій через географічні курси, з огляду на їхні особливості та специфікацію, основне місце може посісти саме курс «Господарство: Україна і

світ», де на базі просторової ілюстрації складових господарства можна розглянути багато фундаментальних економічних категорій, процесів та явищ. Водночас використання запропонованих вище економічних категорій у курсі «Географія: регіони та країни» допоможе не тільки розглянути просторові закономірності взаємозв'язків між економічними системами різних країн та регіонів світу, а й усвідомити суть перебігу економічних процесів та явищ і пов'язані з ними причинно-наслідкові взаємозв'язки.

Запропонований варіант імітаційного моделювання дасть можливість пов'язати просторову організацію регіональних та національних відмінностей світового господарства, з одного боку, та економічних процесів і явищ, що є підґрунтям просторової організації господарства на регіональному чи національному рівнях, з іншого. Тобто таким чином можна на практиці імплементувати використання економічних категорій у географічному курсі «Географія: регіони та країни».

Використані джерела

1. В. О. Надтока та О. Л. Надтока Реалізація змістової лінії «Підприємливість та економічна грамотність» у географічному курсі «Господарство: Україна і світ» — Проблеми сучасного підручника. — 2019. — Вип. 22. — С. 164-176.
2. Ж. Д. Малахова, В. М. Огаренко Викладання соціології: досвід інноваційних прийомів, Київ, Україна, Центр учбової літератури, 2008.
3. Економіка програма для учнів 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту, академічний рівень. [Електронний ресурс]. — Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
4. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. — Доступно: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konceptziya.pdf> 8
5. Програма для закладів загальної середньої освіти. Економіка 10-11 класи. Профільний рівень. [Електронний ресурс]. — Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
6. Географія: методичні рекомендації МОН України щодо організації навчального процесу в 2017/2018 навчальному році; оновлені на компетентнісній основі навчальні програми для 6—9-х класів; методичні коментарі провідних науковців щодо впровадження ідей Нової укр української школи. К.: УОВЦ «Оріон», 2017
7. Р. Бонд О. Куценко, Н. Лозинська Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: факти та висновки., Київ, Україна, USAID «Розвиток фінансового сектору» (FINREP), 2010.
8. Типова освітня програма 10-11. [Електронний ресурс]. — Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programidlya-2-11-klasiv>

References

1. V. O. Nadtoka ta O. L. Nadtoka Realizatsiia zmistovoi linii «Pidpriemlyvist ta ekonomichna hramotnist» u heohrafichnomu kursi «Hospodarstvo: Ukraina i svit» — Problemy suchasnoho pidruchnyka. — 2019. — Vyp. 22. — S. 164-176..
2. Zh. D. Malakhova, V. M. Oharenko Vykkladannia sotsiologii: dosvid innovatsiinykh pryiomiv, Kyiv, Ukraina, Tsentр uchbovoi literatury, 2008.
3. Ekonomika rohrama dlia uchniv 11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. Riven standartu, akademichnyi riven. [Elektronnyi resurs]. — Dostupno: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
4. Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly. [Elektronnyi resurs]. — Dostupno: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczia.pdf>
5. Prohrama dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Ekonomika 10-11 klasy. Profilnyi riven. [Elektronnyi resurs]. — Dostupno: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
6. Heohrafiia: metodychni rekomendatsii MON Ukrainy shchodo orhanizatsii navchalnoho protsesu v 2017/2018 navchalnomu rotsi; onovleni na kompetentnisni osnovi navchalni prohramy dlia 6—9-kh klasiv; metodychni komentari providnykh naukovtsiv shchodo vprovadzheniia idei Novoi ukrainskoi shkoly. K.: UOVТs «Orion», 2017.
7. R. Bond O. Kutsenko, N. Lozynska Finansova hramotnist ta obiznanist v Ukraini: fakty ta vysnovky., Kyiv, Ukraina, USAID «Rozvytok finansovoho sektoru» (FINRER), 2010.
8. Typova osvitiia prohrama 10-11. [Elektronnyi resurs]. — Dostupno: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programidlya-2-11-klasiv>

***Виктор Надтока**, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, старший научный сотрудник отдела обучения географии и экономики Института педагогики НАПН Украины, г. Киев, Украина*

РЕАЛИЗАЦИЯ СОДЕРЖАТЕЛЬНОЙ ЛИНИИ «ПРЕДПРИИМЧИВОСТЬ И ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ» В УЧЕБНИКАХ И ПОСОБИЯХ ПО КУРСУ «ГЕОГРАФИЯ: РЕГИОНЫ И СТРАНЫ»

В статье проанализированы возможности географического курса «География регионов и страны» по имплементации в учебниках и пособиях по данному курсу основных экономических понятий, через которые можно реализовать сквозную содержательную линию предпринимчивости и финансовой грамотности, а также соответствующей компетентности. Предложено структурирование содержания на понятийной основе для курса «География: регионы и страны» в десятом классе, который наиболее эффективно реализуют содержательную линию предпринимчивости и финансовой грамотности и его можно использовать для разработки дидактических материалов уроков и соответствующей литературы образовательного характера. Предложен также вариант моделирования элемента урока для иллюстрации региональных экономических взаимосвязей в процессе изучения курса.

Ключевые слова: курс «География регионы и страны», сквозная смысловая линия предприимчивость и финансовая грамотность, экономика, учебник, учебное пособие.

Victor Nadtoka, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher at the Department of Teaching Geography and Economics of the Institute of Pedagogy of NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine

IMPLEMENTING THE CONTENT LINE ENTREPRENEURSHIP AND FINANCIAL LITERACY IN GEOGRAPHY: REGIONS AND COUNTRIES TEXTBOOKS AND GUIDES

The article analyses the substantive possibilities of the geographical course «Geography: Regions and Countries» for the realization of key economic competences in it, through which it is possible to realize the cross-cutting content line of entrepreneurship and financial literacy.

It is proposed to structure the conceptual content for the 10th grade Geography: Regions and Countries course, which most effectively implements the content line of entrepreneurship and financial literacy and can be used to develop didactic teaching materials and related teaching literature. The article also proposes a simulation variant to illustrate regional economic relations in the process.

The «Geography: Regions and Countries» school course can help to consider economic processes and phenomena due to the diversity of regional differences in economic processes and phenomena in the world. This, on the one hand, illustrates the dynamism and variability of geopolitical processes, and on the other hand, realistically covers economic processes and phenomena.

Continuing on the topic of studying the implementation of economic categories through geographical courses, given their peculiarities and specifications, the most important place can be taken by the course «Geography: Ukraine and the World», where, based on the spatial illustration of the components of the economy, many basic economic categories, processes and phenomena can be considered. On the other hand, the use of the above economic categories in the course «Geography: Regions and Countries» will allow not only to consider the spatial patterns of relationships between economic systems of different countries and regions of the world, but also to understand the essence of the flow of economic processes and phenomena and related causation. The proposed simulation model will link the spatial organization of regional and national differences in the global economy, on the one hand, and the economic processes and phenomena that underlie the spatial organization of the economy at regional or national levels.

Keywords: course «Geography: Regions and Countries», cross-cutting content line of entrepreneurship and financial literacy, economics, textbook, manual